

ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ КАТО ДЪРЖАВИ-ЧЛЕНКИ НА ЕС И МЯСТОТО ИМ В ГЛОБАЛНОТО СТОПАНСТВО

На 10 декември в Института за икономически изследвания към Българската академия на науките (ИИИ-БАН) в София, България, се проведе международен научен семинар „България и Румъния: страни-членки на ЕС, част от световната икономика“. Работната среща беше организирана от секция „Международна икономика“ на ИИИ-БАН и Института за световна икономика към Румънската академия (ИСИ-РА) като заключително събитие на съвместния българо-румънски академичен проект „България и Румъния: страни-членки на ЕС, част от световната икономика“, изпълнен от двете институции. Семинарът беше и продължение на едноименната международната конференция, проведена в София през 2017 г.

Научната среща имаше за цел да събере известни изследователи, млади учени, постдокторанти и докторанти, работещи в областта на международната икономика и международните финанси, които да споделят своите виждания за някои съвременни аспекти на българското и румънското икономическо развитие – в сравнителен план или като част от световното стопанство. В събитието взеха участие представители на различни български и чуждестранни академични институции – Института за икономически изследвания към БАН, Университета за национално и световно стопанство, Нов български университет, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Тракийския университет, Института за световна икономика и Института за национална икономика към Румънската академия, Университета „Николай Коперник“ в Торун и др.

Семинарът беше открит от проф. д-р Искра Христова-Балканска – ръководител на секция „Международна икономика“ на ИИИ-БАН, която, след като приветства всички участници, представи информация за резултатите от съвместния проект „България и Румъния: страни-членки на ЕС, част от световната икономика“, реализиран от секция „Международна икономика“ и ИСИ-РА през периода 2015-2018 г. Проф. Балканска наблегна на доброто дългосрочно сътрудничество, взаимния академичен обмен между двата института, многобройните съвместни събития и публикации, за които проектът е допринесъл. Тя посочи, че БАН и РА са подкрепили възможността общата работа да продължи, и представи идеята за сътрудничество в нов междуакадемичен проект на двете институции.

За да се улесни дискусиата, свързана с текущото развитие на българската и румънската икономика, техните специфични политики като страни-членки на ЕС и мястото им в световната икономика, семинарът комбинира

два формата. Проведоха се две пленарни и една открита постерна сесия, която беше достъпна за всички присъстващи по време на цялото научно събитие.

Модератор на първата сесия беше д-р Едуард Маринов – председател на Организационния комитет на семинара. Участниците в тази сесия се фокусираха върху някои от основните макроикономически тенденции в българската и румънската икономика и представиха своите виждания за сходствата и различията между двете страни, като подчертаха спецификата на икономическото догонване и сближаването на двете икономики в рамките на ЕС. Обект на анализ бяха конкретните аспекти на развитието на икономиката на държавите от ЕС като определяща икономическа и социална среда. Същевременно беше обърнато внимание и на някои грешни политики и опит, които трябва да се избягват в бъдеще.

Сесията започна с *проф. д-р ик. н. Гарабед Минасян*, който се спря на темата „Дали фискалната политика насърчава икономическия растеж? Следкризисният опит на България и Румъния“. Той посочи, че особеностите на фискалната политика, прилагани в двете страни през периода след кризата, оказват влияние върху икономическото им развитие. Дългосрочните публични инвестиции се превръщат в стимул за икономически растеж. Трансграничните капиталови потоци са оценени от гледна точка на взаимодействието им с елементите на фискалната политика. Авторът подчерта, че развитието на тези процеси е доста различно в контекста на единната икономическа и парична политика на ЕС. Съществуват ефекти на разпространение сред отделните държави, като при определени обстоятелства печеливши се оказват недисциплинираните за сметка на дисциплинираните страни. Проф. Минасян направи някои препоръки относно това как може да се разработи и прилага успешна фискална стратегия. Той изтъкна, че по отношение на фискалните параметри резултатите от проекта доказват, че ако искаме да ускорим процесите на сближаване, е по-добре да се придържаме към „щастливите средни стойности“ в Икономическия и паричен съюз (ИПС).

Проф. д-р ик. н. Росица Рангелова и *доц. д-р Григор Сарийски* представиха доклада си „Сравнение на напредъка в България и Румъния: погрешният път – как еднакви първоначални условия доведоха до различни резултати в икономическото развитие на България и Румъния“, в който твърдят, че икономическите реформи в Румъния са изпълнени по-успешно, отколкото в България. Различните постижения в двете страни са причинени от различния фокус на започнатите реформи и от специфичния дизайн на политиките. Реформите в България са насочени главно към осигуряване на определени привилегии за бизнеса, а не толкова към развитието на добре работещ пазар и към по-справедливо разпределение на добавената стойност между икономическите агенти. Румъния, обратно, акцентира върху подобряването на своята институционална рамка, преди да приложи други политики, които допринасят за по-добра конку-

рентоспособност на страните и създават по-привлекателен инвестиционен климат. Авторите се опитват да измерят ефекта на различните пътища на икономическо развитие в двете страни (по отношение на по-добрата индустриална структура и по-високата добавена стойност) и дават препоръки за възможните действия на българската икономика за успешно догонващо икономическо развитие.

Проф. д-р Татяна Хубенова-Делисивкова сподели своите възгледи относно „Външните макроикономически дисбаланси на България и Румъния в процеса на подготовка за Икономическия и паричен съюз: основни тенденции и предизвикателства“. Тя направи сравнение между външните макроикономически дисбаланси на България и Румъния, които възпрепятстват постигането на съответствие с ЕС като държави-членки, като идентифицира сходствата и различията в политическите реакции на двете страни. Анализирани бяха европейската интеграция от гледна точка на промените в икономическата и социалната ситуация в България и Румъния, както и изпълнението на общите за Европейския съюз политически приоритети и техните последици за двете страни. Проучването идентифицира общите проблеми на България и Румъния, свързани с тяхната подготовка за ИПС в светлината на взаимозависимостите в Евронзоната.

В доклада си „Предизвикателства за европейските банки в следкризисния период: въздействие върху румънските и българските банки“ *проф. д-р Искра Христова-Балканска* разгледа отрицателното въздействие на световната финансова криза върху оперативната дейност и политиката на кредитна експанзия на европейските банки, както и интензитета на финансиране на нефинансовия сектор. Очертани са текущото финансово състояние на европейските банки и перспективите за повишаване на тяхната рентабилност и пазарна експанзия. Друг въпрос, засегнат от автора, е политиката на европейските банки в България и Румъния и тяхното влияние върху икономиките на двете страни. Посочено беше, че чуждестранните дъщерни дружества на европейските банки, разположени в Румъния и България, са добре капитализирани, но има определени съмнения относно прозрачността на операциите им и способността им да реагират адекватно на външни и вътрешни шокове.

Сесията завърши с доклада на *доц. д-р Даниела Бобева* „Гръцката икономика без „Тройката“, чиято цел е да се определят основните предизвикателства пред гръцката икономика след успешното приключване на последното споразумение с т.нар. Тройка. Според доц. Бобева вътрешните положителни сигнали допълнително ще отслабнат в контекста на увеличаващата се несигурност относно икономиката на Евронзоната и нарастващите политически рискове. Тя разгледа и последиците от възстановяването на гръцката икономика за икономическото развитие на съседните страни.

Презентациите във *втората сесия* с модератор проф. Искра Христова-Балканска – председател на Научния комитет на семинара, бяха посветени на

изследвания на конкретни регионални, секторни и социално-икономически аспекти на развитието на българската и румънската икономика и тяхното място в икономиката на ЕС и световното стопанство.

Сесията беше открита с презентацията на *гл. ас. д-р Мария Коцева-Тикова* и *гл. ас. д-р Милкана Мочурова* „Благоденствие и напредък на Дунавските региони в България и Румъния“. Авторите смятат, че просперитетът се е увеличил през последните години, но не всяка страна и регион са се възползвали еднакво. Според тях неравенството в доходите става по-голямо и това повишава необходимостта от прилагане на подходящи политически мерки. Социалният прогрес се различава както по отношение на двете страни, така и вътре в тях. Индексът на Европейския съюз за социален напредък измерва развитието на 272 европейски региона и класира 2 български и 2 румънски статистически региона, разположени край р. Дунав, на последните позиции. Представено беше проучване на социалните, екологичните и икономическите характеристики на тези региони, които са довели до ниски нива на социален прогрес.

Прилагайки методологическата рамка на сравнителен подход, *гл. ас. д-р Юлияна Хаджичонева* направи „Сравнителен анализ на предприемачеството в България и Румъния“. Тя анализира постиженията и резултатите в двете страни в тази област въз основа на сравнителни изследвания и индекси, измерващи основните фактори и измерения, които обхващат предприемаческия дух, нагласи и успех.

Следващият участник беше *гл. ас. д-р Едуард Маринов*, който изложи своите възгледи на тема „Типология на мигрантите: дефиниции и актуални тенденции в България и Румъния“. Той разгледа основните характеристики на различните форми на имиграция – бежанци, търсеци убежище, мигранти, нелегални мигранти, икономически мигранти, лица без гражданство, и се опита да изведе определение на различните категории мигранти въз основа на международната и националната правна практика. Д-р Маринов представи сравнение на основните тенденции в миграцията, придобиването на гражданство, предоставянето на убежище и разрешителни за постоянно пребиваване в България и Румъния. На базата на заключенията от извършеното проучване бяха поставени някои въпроси за естеството и бъдещото развитие на миграционните процеси.

Сесията завърши с доклада на *докторант Руслан Мартинов* „Ролята на социалните предприятия в икономиките на България и Румъния“. Той подчерта, че България и Румъния са държави, които се стремят към подобряване на икономическо развитие и на благосъстоянието на своите граждани. Исторически през последните 80 години икономиките на двете страни са доминирани от големи местни предприятия, контролирани от правителството, а днес в тях преобладават големите чуждестранни предприятия поради по-добрата им финансова осигуреност. Според автора концентрацията на капитала дава някои

предимства като икономии от мащаба, но има и много недостатъци, тъй като до голяма степен лишава хората от тяхната лична свобода. Тази пропаст в социалното развитие на обществото бавно се затваря чрез множество специални програми, които подкрепят и насърчават предприемачеството в редица области и отношения. По-конкретно социалното предприемачество има приоритета да задоволи нуждата от солидарност и да засили социалната икономика.

Постерната сесия беше представена по време на целия семинар и всички участници имаха възможност да се запознаят с обобщените резултати и приноси на онези, които не успяха да присъстват лично – както по време на сесиите, така и в паузите за кафе и обяд и на заключителния коктейл. Приносите в постерите бяха насочени най-вече към сравнителните изследвания на българската и румънската икономика, проучванията на конкретни сектори от стопанството на двете страни, както и към някои актуални проблеми в световната икономика. Представени бяха следните постери:

- *Алина Лигия Думитреску* – „Въздействие на миграцията върху пазара на труда в Европейския съюз“;
- *Андреа-Емануела Драгой, Ана-Кристина Балгар* – „Политика за държавните помощи и ефектът от нея за европейската банкова система“;
- *Кристина Георгиана Зелдеа, Алина Черасела Аврам* – „Услуги в областта на информационните и комуникационни технологии, потенциални конкурентни предимства за Румъния“;
- *Даниел Булин* – „Китайските ПЧИ в страните от ЦИЕ в контекста на платформата за сътрудничество 16+1“;
- *Димитър Златинов* – „Макроикономически детерминанти за имиграцията от България и Румъния в контекста на световната финансова и икономическа криза от 2008 г.“;
- *Емилиян Добреску, Едит Добреску* – „Румънската икономика в очакване на председателството на ЕС“;
- *Георги Думитреску* – „България и Румъния – транспортни центрове за китайската инициатива „Един пояс-един път““;
- *Юлия Моника Охлер-Синкай* – „Преосмисляне на стратегическите партньорства в Индо-Тихоокеанския регион: какъв е залогът за САЩ, ЕС, Китай и Индия?“;
- *Матеуш Янкиевич* – „Пространствена диференциация на структурата на потреблението в страните от Европейския съюз“;
- *Матеуш Янкиевич* – „Влиянието на устойчивото потребление върху конвергенцията на структурата на потреблението в страните от Европейския съюз“;
- *Петре Присекару* – „Енергийният съюз на ЕС и преходът към чиста икономика и енергийна ефективност“;

Икономическото развитие на България и Румъния като държави-членки на ЕС...

- *Пламен Илиев* – „Одит на проекти“;
- *Томаш Гродзицки* – „Регионални иновации във Вишеградските страни“.

Международният научен семинар „България и Румъния: страни-членки на ЕС, част от световната икономика“ предложи интересна комбинация от научни изследвания, изследователски подходи и приноси, свързани с проблемите на влиянието на политиките на Европейския съюз в контекста на членството на България и Румъния в него, икономическото развитие на двете страни като държави-членки, тяхното място в глобалния свят и икономиката, както и някои съвременни тенденции в световното стопанство. Всички материали ще бъдат публикувани в сборник с доклади и ще бъдат на разположение с отворен достъп на уебсайта на семинара <https://inecoconference.wordpress.com/2018-2/>.

Научната среща се превърна в интересен и ползотворен завършек на дейностите в рамките на съвместния междуакадемичен проект „България и Румъния: страни-членки на ЕС, част от световната икономика“, реализиран от ИИИ-БАН и ИСИ-РА, но в същото време отвори вратата към бъдещо продължение на научното сътрудничество – както между двете институции, така и между всички участници в семинара.

Проф. д-р Искра Христова-Балканска,
д-р Едуард Маринов